Admodum Illustri, admodumque Reverendo

DOMINO

D. LÆLIO GVIDICCIONO,

Genere & Virtute

CLARISSIMO,

Paulus Zacchias F.

QVid mihi, inquies, Vir Præstantissime, cum Tormentis, & Pœnis? Suem Veneri immolare medius fidius dici potes. At, inquam, id mihi volui, tam diro argumento viri nomen præfigere, cujus notissima naturæ lenitate atrox Tormenti nomen demulceri, cujus morum suavitate acerba Pœnarum appellatio emolliri, cujus doctrinæ splendore, ac Generis claritate hujusmodi vocum horror discuti posset. Quem ergo ipse alium ad hoc mihi expeterem, præter Te unum, habui neminem: frustrari enim me desiderio meo Naturæ tuæ lenitas, Morum suavitas, Doctrinæ splendor, ac Generis claritas non patientur; sed id Te æqui, bonique consulere facient, eamque mihi, qua me cumulatissimè prosecutus es, benevolentiam tuam, sartam tectam perpetuo servabunt. Vale.

TITVLVS SECVNDVS,

De Tormentis, & Pœnis.

SVMMARIVM.

1 *Non omnia tormenta, neque omnes pœnæ indifferenter omnibus hominibus infligi possunt.*
2 *In tortura agitur de Hominis salute.*
3 *Medici circa tormenta infligenda consulunturæ.*
4 *Pœnæ temperantur ob ætatem, & morbum.*
5 *Tormentum est corporis cruciatus.*
6 *Tormentum proprie hic quid sit.*
7 *Quæstio, Tortura, Tormentum synonima.*
8 *Quæstio quid sit.*
9 *Tortura quid sit.*
10 *Pœna quid sit.*
11 *Tormenta, quæ nunc sunt in usu quatuor sunt, & quænam sint.* (*tellgitur,*
12 *Tormenti nomine simpliciter prolato, de Chorda in-*
13 *Reis ita torquendi, ut salvi; & illæsi, vel innocentiæ,* *vel supplicio seruentur.* (*terumendi.*
14 *Tormentis, verberibus, aut virgis Rei non sunt in-*
15 *Tormenti Chordæ descriptio.*
16 *Chordæ tormentum vetustissimum.*
17 *Fidiculæ quid.* (*brachium.*
18 *Chordæ tormentum infligitur aliquando per unum*
19 *Vigiliæ descriptio.*
20 *Descriptio Tormenti Taxillorum.*
21 *Descriptio Tormenti Sibillorum.*
22 *Tormentum famis.*
23 *Tormentum sitis.*
24 *Vigiliæ tormentum in ejus inventionis principio quomodo veniret in usum.*
25 *Ignis tormentum.*
26 *Tormentum Aquæ.*
27 *Tormentum ex Aceto.*
28 *Tormentum ex Scarabæo.*
29 *Tormentum ex Sale, & Capra.*
30 *Tormentum ex Sale, & Linteo.*
31 *Pœnarum divisio.*
32 *Temporales pœna quid, quid item spiritualis.*
33 *Corporales pœnæ quæ.*
34 *Capitales pœnæ quæ.*
35 *Pœnæ non capitales corporis afflictivæ quæ.*

Tormentum, Quæstio, Tortura, Pœna quid. Tormentorum quot genera, quot item genera Pœnarum.

QVÆSTIO I.

ERrorum inquisitionem tormenta manent, delicta pœnis expiantur, jure ergo post tractatum de erroribus, seu delictis Medicorum, de Tormentis, & Pœnis agendum, de qua materia cum inter Miscellanea disserere decrevissem, & plura jam exarassem, visum est, tractationem justæ quæstionis modum nimis excedere, unde coactus calculum reducere, seorsim de iis agere oportuit, & unicam quæstionem in plures dividere, eis in unum Titulum redactis. Videbatur autem hoc argumentum à Medico pro Iureconsultis de necessitate tractandum, 1
quia cum Tormentorum, & Pœnarum plura genera, & plures gradus sint, non omnia indifferenter, & in quocunque gradu indifferenter omnibus infligi possunt, fit enim interdum, ut vel ob Ætatem, vel ob Naturæ debilitatem, vel ob aliquem morbum, vel vitium, vel ob sexum, vel aliquam aliam conditionem Rei huic, aut illi tormento sint inepti, aut illud in hoc, aut illo gradu non sustineant, alias ex eo tormento in eo gradu inflicto perituri, sic & de pœnis dicendum; quorum omnium consideratio ad Medicum pertinere satis liquet, maxime cum in Tortura, hoc est in tormentorum impositione agatur de Hominis salute, ut dicit Farinac. *in pract.* 2
crimin. quæst. 37. *par.* 2. *tit. de Ind. & Tort. nu.* 4. de iis autem, quæ ad hominum salutem pertinent, præ omnibus Medicus est sollicitus, *arg. l.* 1. §. *Medicorum. ff. de var. & extr. cognit.* hinc est, quod in tormen- 3
tis infligendis, si torquendus alleget aliquam infirmitatem, ex qua ineptum tormento se dicat, Medicorum ad hoc judicium exposcitur, ut post alios dicit Farinacc. *ubi supra, quæst.* 41. *num.* 93. sic etiam Reo deficiente in tormentis, Medicus ad determinandum convocatur, an ulterius sine periculo torqueri possit, necne. Ambrosin. *de mod. form. process. lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 12. & utrum tortus ex immoderato tormento obierit, statur etiam Medicorum judicio, ut per Farinac. *ibid. quæst.* 37. *num.* 141.

Sed ut palam fiat de quanam re futurus nobis sit sermo, videndum est primo, quid sit tormentum, quid item Quæstio, & Tortura, qui termini pluries progrediente sermone occurrere debent, quid denique sit Pœna, nam & de Pœnis hic agimus, quod inter caussas, propter quas pœnas aliquando esse temperandas jubent Leges, recenseatur etiam ætas, & morbus, itaque de his quoque agere operæpretium est. 4

Tormentum igitur, ut omnibus manifestum est, 5
corporis est cruciatus; ex Iureconsultis autem Bos. *in pract. crimin. tit. de Tort. num.* 14. dixit, Torturam, vel Tormentum esse magnum corporis dolorem; omnis ergo dolor, dummodo sit magnus, hoc modo tormentum, aut tortura dicetur. sed proprie tormentum accipimus pro cruciatu ab extrinseco per vim inflicto; propriissime vero hic intelli- 6
gimus pro cruciatu à Iudice illato ad veritatem ex Reis indagandam; quæ tamen definitio minus bona videri posset ex hoc, quia non semper in inquisitione à Iudice per tormenta facta ad veritatem ex Reis eruendam, intervenit cruciatus, cum minæ, & terror à Iudice incussus, & conductio ad locum tormentorum, & simplex spoliatio, & alligatio Rei dicatur Tortura, & inter gradus torturæ connumeretur. Clar. *lib.* 5. *recept. sent. quæst.* 64. *num.* 30. Farinacc. *in pract. crimin. quæst.* 38. *num.* 34. Guazzin. *ad def.*

def. Reor. def. 30. *cap.* 22. *nu.* 3. & tamen in his nullus intervenit dolor, aut saltem non magnus, dicendum tamen videtur, quod DD. hæc omnia voluerunt esse improprie tormenta, unde gradus quosdam, & rudimenta tormentorum ea esse determinarunt, & largo modo tantum esse torturam. Farinacc. *ibid. nu.* 43.

7 Sed & Quæstio, & Tortura, & Tormentum synonima sunt, atque unum idemque apud Iureconsultos significant, ut ex Glo. & aliis dicit Chartar. 8 *in practic. interr. reor. lib.* 4. *cap.* 1. *nu.* 2. Quæstio enim dicitur inquisitio veritatis per tormenta. *l. Item apud Labeonem. §. Quæstionem. ff. de Injur. & fam. libell.* & proprie quæ in servos fiebant, teste Sigonio *lib.* 2. *de Iud. cap.* 14. Quæstiones, inquit fuerunt testimonia servorum vi tormentorum expressa, & sic eo nomine utitur Cicero pluries, ut in locis adductis ab eodem Sigonio *ibid.* qui etiam quæstionem veram dicebat *lib. eod. cap.* 4. Iudicium publicum. Tor-
9 tura quoque idem importat, cum dicatur esse corporis cruciatus ad eruendam veritatem. Abb. *in cap. cum contemplat. de reg. Iur.* Brun. *de Ind. & tort. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 1. Grilland. *de Quæst. & tort. dub.* 1. *nu.* 3. Carrer. *in pract. crimin. in princ. nu.* 171. unum ergo, idemque hæc omnia significare videntur, quotiescunque enim Iudex, ut facti veritatem à Reis eliciat, illos tormentis subjici mandat, tunc intelligitur quæstio, quæ & tortura. *d. l. apud Labeonem. §. Quæstionis verbo.*

10 Cæterum Pœna dicitur satisfactio pro delicto à Lege, vel à Legis ministro imposita. Azo *in summa rubr. de Pœnis num.* 1. quæ quidem definitio optima videtur, cum comprehendat quodcunque velis Pœnarum genus, non inquam solum quæ temporales simul, & corporales sunt, sed etiam pecuniarias, quæ corporales non sunt, & alias quascunque, quinimo etiam spirituales, nam & satisfactiones impositæ à confessariis tanquam Primæ, ac supremæ Legis ministris in ea definitione comprehenduntur, & pœnæ, seu Pœnitentiæ dicuntur, de quibus tamen cum verba facere sit necessarium pro iis, quæ ad nostram facultatem spectant, id quidem in alium opportuniorem locum rejiciemus.

Tormentorum porro quemadmodum, & pœnarum quamplurima sunt, & esse possunt genera, sed neque possibile est de omnibus mentionem habere, neque ad rem nostram necessarium, de iis enim solummodo tormentis, & pœnis nobis differendum, in quibus infligendis aliquando Medicorum judicium exposcitur, unde ea de caussa relinquam data opera de iis tormentis, aut pœnis quicquam afferre, quæ de præsenti in usu non sunt, nisi de paticis, & per transennam id fiat; nam pluribus apud vetustiores tormentis Rei torquebantur, quam nunc fiat, & illis quidem tam atrocibus, & immanibus, ut intollerabili cum dolore, ac cruciatu, aliquando etiam cum membrorum mutilatione, ususque eorum deperditione adhiberentur, qualia erant ea, quæ præcipue in SS. Christi Martyribus excruciandis in usum trahebantur, de quibus abunde Anton. Gallon. *in lib. ad hoc dicato.*

11 Sed tormenta, quæ modo in usu sunt, quatuor tantum esse testantur Recentiores, nempe Tormentum Funis, vel Chordæ, Tormentum vigiliæ, Taxillorum, & Sibillorum: omnium tamen usitatissimum, & frequentissimum esse tormentum funis DD. unanimiter fatentur, Carrer. *in pract. crimin. in princ. num.* 178. Chartar. *in sua pract. interr. reor. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 4. & 6. Farinacc. *quæst.* 38. *nu.* 61. Ambrosin. *de mod. form. process. in fin. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 2. & ex Medicis Fortun. Fidel. *lib.* 2. *de Relat. Med. cap.* 3. *in princ.* & idcirco Torturæ nomine 12
simpliciter prolato de hoc intelligi dicit Ambrosin. *ibid. cap.* 8. Ratio vero cur horum tandem tormentorum tantum usui acquieverint Iudices, ita ut novorum usum interdixerint, ut post alios dicit Chartar. *ubi supra, num.* 7. & 9. Farinac. *ibid. num.* 55. & *seq.* ea est, quia cum Rei in quæstionibus exercen- 13
dis ita torquendi sint, ut salvi, & illæsi innocentiæ, vel supplicio serventur, sic disponentibus Legibus *in l. Quæstionis modum. ff. de Quæstion.* quam sequuntur omnes DD. Guido à Suzar. *de Iud. & tort. num.* 3. Carrer. *ubi supra, nu.* 53. & *quæst.* 41. *num.* 93. & ex nostris Fortun. Fidel. *ubi proxime in princ.* cumque expresse prohibitum à Lege reperia- 14
tur, ne tormentis, verberibus, aut virgis Rei sint pro pœna interimendi. *l. Aut damnum. §. hostes autem. ff. de Pœnis.* nullum tormentum adinventum est, quo magis, aut melius id consequi liceat, quod Iudices intendunt (nempe absque vitæ dispendio per cruciatus veritatem ex Reis elicere) quam prædictis quatuor tormentorum generibus, & maxime funis, quia hæc inferendo multum dolorem, & cujus acerbitate coguntur Rei inviti veritatem propalare, non admodum corporis saluti incommodant, ut de Chorda præcipue dicebat idem Fortunat. *ibid. in princ.* licet ex Iureconsultis Brunus *in tract. de Ind. & Tortur. par.* 2. *cap.* 2. *n.* 6. dicat, multa pericula solere evenire ex funis tormento, quæ tamen prudentia, ac solertia, & præcautione ipsius Iudicis facile evitari possunt.

Horum autem tormentorum descriptionem, atque illam quidem integram, quantum in me erit, lectori meo, & maxime Medico, qui nullam de eis notitiam habeat, ex proprio marte talem dabo, Chordæ igitur tormentum nulli non notum hoc modo infligitur. Reo denudato brachia re- 15
tro in dorsum contorquentur, invicemque superposita tenui, sed coriaceo vinculo digitum latitudine non æquante, quod vocant, la stringa, arctissime supra carpum, seu brachiale obligantur. dehinc crassiori vinculo similiter coriaceo, sed tereti iterum super primum vinciuntur, atque per hoc funi ex alta trochlea pendenti Reus alligatur, tum per trochleæ curriculum sursum trahitur, & pendulus eo modo ad Iudicis libitum relinquitur. aliquando Reo usque ad trochleam sublato, funis relaxatur, reusque suo pondere labi deorsum permittitur, ita ut suspensus à terra remaneat, quod interdum repetitur bis, aut ter. sed quia non satis aliquando est simplex suspensio, neque repetiti ictus, multa Iudices machinantur ad majorem cruciatum Reis inferendum, ut funis quassationes, pondera Rei pedibus appensa, compedes, urcei aqua pleni, baculus divaricandis, ac distrahendis pedibus inditus, & alia hujusmodi; sed præ omnibus superioribus temporibus in usu erat aqua frigida in dorsum projecta, de quibus omnibus suo loco abunde disseremus.

Cæterum hoc tormentum novum non esse una- 16
nimiter DD. omnes testantur, sed vetustissimum, vocatumq; apud veteres, fidicularum nomine, ut *in l. Decuriones. C. de Quæstionib. & l. Nullus. C. ad l. Iuliam Majestatis*; ac de eo etiam meminit Cæl. Rhodig. *Antiq. lect. lib.* 10. *cap.* 5. inter alia tormenta veteribus usitata. sed de hac voce, fidiculæ, maximum inter-

intervenit dubium, cum non constet quid vere essent; certum est fidicularum nomen diminutivum esse à fidibus, fides autem chordas nerveas esse, quibus in aliquibus musicis instrumentis utimur, Terent. *in Eunuch. Act.* 1. *Scen.* 2.

Is ubi hanc formam videt honesta virginem,
Et fidibus scire.

Virgil. *lib.* 6. *Æneid.*

Si potuit manes accersere Conjugii Orpheus
Threicia fretus cithara, fidibusque canoris.

Sumitur & hoc nomen pro ipso quoque instrumento musico. Fidiculæ ergo sunt & ipsæ nervea quædam vincula, quibus Reorum brachia dum tormentis subjiciuntur, alligari solent, imo & iis ipsis in aliis tormentis infligendis antiqui utebantur, ut in Eculeo maxime testatur Sigon. *de Iudiciis lib.* 3. *cap.* 18. sed aliam esse magis usitatam, ac propriam fidicularum significationem dicit Martin. Delr. *in comm. Troad. Senec. par.* 2. *num.* 560. & Anton. Gallon. *de cruciat. Mart. cap.* 3. *pag.* 57. esse nempe fi- 17
diculas ungulas, quibus torquentur in Eculeo appensi, & alia de hoc nomine vide apud ipsos; sed & Calepinus utramque significationem amplectitur. apud Suetonium certe fidicularum nomen *in Tiberio cap.* 62. (qui locus ab illis etiam adductus est) male aptari potest ungulis ferreis, sed bene convenit parvis funibus (& forte nerveis, qualibus in musicis instrumentis utimur) quibus Tiberius aliquos larga meri potione per fallaciam oneratos veretris deligatis fidicularum simul, hoc est strictura nerveorum funiculorum, urinæque tormento distendebat.

Sed quicquid sit de prædictis certum est, Chordæ tormentum non idem esse cum tormento Eculei, ut notat Alciat. *lib.* 10. *Paverg. cap.* 11. (nam aliqui hoc nomine chordæ tormentum appellant, ut Fortunatus) quod satis patet per ea, quæ afferunt Sigonius *lib.* 3. *de Iudiciis cap.* 18. & Antonius Gallonius *de cruciat. Mart. c.* 3. quale autem tormentum esset Eculeus videndum apud eosdem, illud tantum addam Eculeo usos fuisse veteres in quæstionibus, Culeo, vel Culleo (utroque enim modo scriptum reperio) ad pœnam parricidii, erat autem Culleus saccus, in quo includebatur parricida cum simia, gallo, cane, & serpente, & in mare projiciebatur, unde Iuvenalis *Sat.* 8.

Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, non serpens unus, non Culleus unus.

Et *Sat.* 13.

Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innexia simia fatis.

Sed de chordæ tormento pro nunc hæc sufficere existimo, ad alia transeundem, dummodo non prætereamus, quod præsente aliquo impedimento in alterutro brachio ipsius Rei, torquetur per brachium tantum sanum, ut post Brun. *de Ind. & tort. par.* 2. *cap.* 2. *num.* 6. Farinac. *citata quæst.* 38. *num.* 63. & Guazzin. *ad defens. Reor. def.* 30. *cap.* 20. de qua re peculiariter est suo loco considerandum. qui cruciandi modus etiam apud Tyrannos in usu fuisse in SS. Martyribus torquendis, testatur Gallon. *de cruciat. Mart. cap.* 1. *pag.* 8.

Secundum tormentum, quo in præsentiarum utuntur illud est, quod tormentum Vigiliæ nominant, quod quidem ex nonnullis conditionibus atrocius multo videtur, quam tormentum funis, est autem hoc tormentum hujusmodi. Reus in totum de-
19 nudatus, illique pilis omnibus etiam reconditarum partium derasis, brachiis versus spinam retro contortis, ut in tormento chordæ, alligatur tanquam fune torquendus. Tripes tum scamnum in promptu est, quod Capram, vel Equum, vel vulgo, il Cavalletto nuncupant, sexipedalis altitudinis, cujus summitas ex quadrangulari tabula lignea est pollicaris crassitudinis, latitudinis undique bipalmaris. ejus tabulæ superficies plana quidem in totum non est, sed sensim, paulatimque versus medium ex singulis lateribus sese elevans, in obtusum angulum desinit seu potius obtulam planitiem efformat. Reus eo modo chordæ ex trochlea pendenti alligatus hic sedens sustitur. Lata insuper fascia ad pectus inditur, ac retro in proximo pariete firmatur. uterque humerus muris hinc inde à lateribus existentibus longo funiculo medius deligatur; tum ad pedes longus inditur baculus ipsos pedes divaricans, ne eos Reus jungere possit. hic baculus per alium funiculum, quo medius ligatur, sursum elatus pedes etiam, & crura Rei attollit, adversoque parieti firmatur. hoc modo relinquitur miserrimus per decem, duodecim, quindecim, aut viginti, & plures horas ad Iudicis libitum, nisi delicta confiteatur, ea tamen cautela adhibita, ne brachia retro contorta per crassiorem funem trochleæ appensum nimis extendantur; fit enim, ut miseri Rei multum extensis brachiis de vita periclitentur, ut notat Farin. *quæst.* 38. *num.* 71. ubi plures ex nimia brachiorum extensione in ipso tormento periisse narrat. alias autem ex eo tormento. licet magnum dolorem, ac cruciatum, multumque laboris, ac molestiæ Rei percipiant, nullum tamen vitæ periculum incurrunt, nisi quid obstet, ut aliqua membrorum principalium debilitas, morbi aliqui peculiares, corporis habitus, & dispositio, ætas, aut quid simile, ut suo loco videbimus.

Sed ubi adsint aliqua impedimenta, ex quibus neque chordæ, neq; vigiliæ tormento Rei supponi possint, tertium tormenti genus in eorum locum succedit, quo de præsenti Iudices utuntur, quod Taxillorum appellant, vulgo autem la Stanghetta, de quo 20
post alios Farin. *quæst.* 28. *nu.* 67. quod sic describam.

Reus, ut oportunum videtur, alligatur, nudisque pedibus in terram prope destinatum parietem prostratur. Taxillos tum ferreos binos paratos habent quatuor digitorum latitudinem undique æquantes, digitalis crassitudinis, atque in medio excavatos quantum maleolorum alterutrum capere possint. est tamen inferior Taxillus ob id eo, qui superponitur interno malleolo major. supponitur ergo major taxillus Reo pedem porrigere coacto, superponiturque minor super dictum internum malleolum. Tum in pariete foramen est quatuor digitorum latitudinis, in quod ligneum repagulum, ac forte inditur ejusdem latitudinis, crassitudinis digiti crassioris, longitudinis vero quatuor, vel quinque palmorum. Tum Tortor Repagulum super Taxillos valide premit, iteratque ad Iudicis voluntatem premere, ex quo dolor atrox quidem, & notabilis excitatur, est enim pars compressa maxime sensibilis.

Denique in debilibus, fœminis, ac pueris leviori 21
tormento ad præsens utuntur, quod sibillorum vocant, de quo idem Farinac. & adducti per eum *ibid. num.* 68. quod tormentum ab idem sit cum eo, quod Digitalia Antiqui nominabant, de quibus ex Synesio Martin. Delr. *in Senec. Troad. par. ult. num.* 560. ego ingenue fateor, me ignorare, cum quale tormentum illud esset apud neminem invenire licuerit. nostrum autem hoc modo repræsentabo. lignea paxilla habent numero sex longitudinis octo transversorum digitorum torno fabricata ex forti

ligno, maxime vero ex Buxo; pollicaris ſunt craſſitudinis, capitulo oblongo, & utrinque capitata, & in utroque capitulo perforata. quod inter utrumque capitulum eſt in cocleæ modum eſt affabrefactum, utrinque autem per capitulorum foramina forti funiculo conjunguntur, ipſaque funiculi capita currenti modo copulantur. Reus ergo coriaceo vinculo illo, quod diximus appellari, la Stringa, alligatis manibus ſimul ſuper brachiale in orantis ſpeciem ante Iudicem ſiſtitur. Tum ſinguli paxilli in ſingulis digitorum interſtitiis interponuntur, ita ut duo poſtremi extra utriuſque manus interſtitia digitos comprehendant, hinc Tormentarius valide funiculum attrahens, nodumque coarctans, digitos comprimit cum non aſpernabili dolore, iteratque ad Iudicis mandatum premere, eo interim inſtante, ut veritatem propalet. His jam deſcriptis tormentis ad præſens hic maxime Iudices in quæſtionibus utuntur, ſed & vetuſtiores, & anteactæ quoque ætatis homines aliis quampluribus tormentis utebantur, quorum aliqua ob eorum levitatem, alia ob atrocitatem ab aula receſſerunt. horum plura recenſet Brun. *de Indiciis, & Tort. part.*2. *num.*6. Quorum nonnulla hic cum parvulis quibuſdam aliis non ad alium effectum recenſebo, niſi ut apertum fiat quanta nunc lenitate reſpectu præteritorum temporum Iuſtitia exerceatur; licet quæ recenſebo vix minima pars ſint eorum, quibus antiquiores, & Tyranni præſertim in ſanctos Chriſti Martyres utebantur.

22 Crudelitatem nimiam ſapiebat illud, quod fame exercebant, ſubtrahendo ad nonnullos dies quotidianum victum, donec famis impatientia Reorum pertinaciam ſuperaret. de hoc tormento meminit etiam citatus Brun. *ibid. cap. eod. num.*1. & Carrer. *in pract. crim. tract.*2. *de Ind. & tort. num.*180. hoc autem tormentum grave quidem erat, ſed nonniſi ad certum tempus periculoſum, cujus tamen termini non poſſunt in particularibus aſſignari, ſed de ea re plura dixi *lib.*4. *ſuperiori. tit.*1. *quæſt.*7. *à nu.*4. *ad plures ſeqq.*

23 Sed hoc multo immanius erat, multoque magis intolerabile tormentum ſitis. curabant enim, ut Reo quantum vellet ciborum ſalitorum præcipue ad comedendum ultro daretur, potu omnino denegato. hic quidem cruciatus erat maximæ conſiderationis, quia quantumvis magnus eſſet is, qui ex fame proveniebat, nunquam æquare potuit cruciatum provenientem ex ſiti, cur autem id ita in rei veritate ſe habeat, dixi alias *lib.*5. *tit.*1. *quæſt.*5. *num.*12. ſed erat forte hoc tormentum ſuſpectum, cum ſitis à nonnullis facile ad multos dies toleretur, imo acceptum habeamus, multos toto vitæ curriculo nihil bibiſſe, ut patet ex hiſtoriis relatis per Schench. *lib.*3. *Obſ. tit. de ſiti.* nam Aſitos quidem per aliquod longum tempus nonnullos fuiſſe ſatis compertum eſt, ſed toto vitæ curriculo neminem, ad ipſos tamen per totam vitam nonnullos, ut dixi, fuiſſe conſtat, & teſtantur etiam Alex. Bened. *lib.*11. *pract. cap.*17. & Bruyerin. *de re cib. lib.*16. *cap.*6. & præter allatos à Schenchio, recenſetur alia obſervatio ex Platero Marchionis cujuſdam à doctiſſimo Daniel. Sennert. *lib.*3. *conſummatiſſimæ ejus practicæ par.*1. *ſect.*2. *cap.*6.

24 Mitius multo prædictis erat in natalis ſui primordiis, tormentum Vigiliæ: Reus enim in ſcamno ſedere juſſus abſque ullo fortaſſe fulcimento per quadraginta horas neque ſe movere, neque dormire permittebatur (forte etiam nonnullis ingeniis utebantur, ut ſomnolentum redderent, ut maxime ſi poſt largiorem cœnam, & uberiorem potum tormento reum ſubjeciſſent) apponebantur enim hinc inde cuſtodes, qui illum dormire tentantem expergefacerent, eo etenim tædio, & moleſtia mirum in modum Reus exagitatus, promiſſa ſibi quiete illectus, veritatem propalabat; nam hoc tormento nullum efficacius, aut præſtantius, minuſve noxium eſſe recte dicit Mart. Delr. *in Senecæ Troad. par.*2. *nu.*560. *in fin.* neque aliter ſe primum eo tormento uſum dicit Marſil. & poſt ipſum quotquot DD. de eo verba faciunt, & maxime Farinac. *ubi ſæpe nu.*70. Sed Iudicium modernorum ſolertia, vel ſeveritas pertinacitate delinquentium, & facinorum immanitate concitatorum tormenti atrocitatem in dies novis ingeniis adauxit, ita ut ad id deducta res fuerit, ut coacti fuerint Principes ejus tormenti pernecabilitatem aliqualiter moderari, & modum Iudicum crudelitati præſcribere, ne miſeri rei, ut ſæpe factum eſt, inter quæſtiones decederent.

Sed non contenti præteritorum ſæculorum Iudices fame, ſiti, vigilia reos cruciare, etiam igne, & 25
aqua in quæſtionibus uſi ſunt. igne autem duplici modo, aliquando enim nudis pedibus accenſos carbones Reos calcare cogebant, atrox certe ſupplicium, non tormentum, ex quo in poſterum inutiles miſeri evadebant, uſu pedum omnino orbati. alias (& hoc erat magis in uſu, nam illo tyranni præcipue in SS. Martyribus cruciandis uſi ſunt, de quo Gallon. *de cruciat. Mart. cap.*7. & 8.) Reorum pedes porcina pinguedine perunctos magno igni appropinquandos curabant, ipſis, ut par erat, arctiſſime vinctis, ne loco dimoveri poſſent; ab humanitate & hoc nimis alienum, nam & ab hoc non ſecus quam à priori plerumque homines ad pedum uſum inhabiles reddebantur, ut geminus teſtatur caſus apud Bernardin. *in ſcol. ad Ambroſin. tract. de modo form. proceſſ. lib.*4. *cap.*8. unde jure ab eo abſtinendum de præſenti ſuadet cum eod. Ambroſin. *eod. cap.* 8. *num.*11. idem Bernardin. *ibid.*

Aqua etiam dupliciter Reos cruciabant. carnificinum illud erat, cum Reo, manibus, pedibuſque 26
funi alligatis, compreſſoque naſo, ahenum aqua plenum in os infundebant, dehinc alterum, atque alterum, uſque ad ſeptem, & ultra. ſtrangulationis in his facile imminebat periculum, præter alia mala inde ſecutura. ea Ratione reos torquere conſueviſſe vetuſtiores ex Io. Millæo teſtatur Chartar. *lib.*4. *Pract. interr. reor. cap.*2. *nu.*3. ſed Brun. *de Ind. & tort. par.*2. *quæſt.*2. *num.*6. conſueviſſe dicit aliquos aquam in Reorum nares infundere ore obſtructo, alios vero non ſimplici aqua uſos, ſed calce immixta, quod cum multo majori moleſtia majori periculo Reos ſubjiciebat, & majorem hominum impietatem arguebat. Neque hoc inferius tormentum illud fuiſſe crediderim, quod aceto, vel aqua aceto immixto 27
exercebant, eodem modo, nempe vel ipſum acetum, vel poſcam meraciorem in nares infundendo; hoc in ſervis plectendis utebantur, ut patet apud Ariſtophanem, quem refert Laurent. Pignor. *de ſervis pag.* 14. parem hoc cum ſuperiori habuiſſe & moleſtiam, & periculum crediderim.

Ridiculum illud mediusfidius erat, ſed tædii plu- 28
rimum habuiſſe exiſtimo, quod Scarabæo fiebat, de quo tormento Brun. *ubi proxime.* & Bellovíſ. *in practic. Indic. par.*2. *rubr. de Quæſt. nu.*48. denudato, atque alligato Reo vivus Scarabæus ſupra ventrem, ſeu

ſeu in umbilico ponebatur, inde catino, vel cyato intercludebatur, ut inde egredi non poſſet; mirum enim eſt quantum moleſtiæ animalculum illud afferre eo modo poſſit; ſed quid mirum de Scarabæo dixi? qui id non credit, in mentem redigat, quantum moleſtus ſit pulex in aure incluſus.

Multo magis moleſtum fuiſſe exiſtimo, quod ſe-
29 quitur tormentum, neque tamen multum habuiſſe periculi, ſi modus adhiberetur. Reo diſcalceato, alligatoque muria, ſalita nempe aqua pedes madefaciebant; forte etiam ſale plantis confricatis, ipſoque in ſcamno optime vincto, ne loco dimoveri poſſet, capram ad ejus pedes lingendos admovebant: fiebat enim, ut Capra ſalis aviditate allecta propriæ linguæ ſcabritie plurimum tædii eo linctu afferret, neque facile tolerabile, neque enim ſolum tædium, ſed dolorem attuliſſe vero conſentaneum eſt, cum & carnem aliquando uſque ad oſſa corroderet. de hoc tormento meminit Brun. *ubi ſupra*, & ex recentioribus Gomeſius *de Sale lib.*2. *num.*28.
30 qui & aliud tormentum ex ſale factum deſcribit hoc modo. Tum aliud longe gravius, quod miniſtro ſale tendit ad ſtrangulationem, fit enim magno quodam linteo ſale, & aqua madefacto, quod in os, & guttur ſupplicis ingeritur; cui ob id maxime adhibetur ſal, ut hujus ſapore duce major fiat tum in gutture hiatus, tum in guſtu appetitio, indeque facilior lintei inſinuatio, unde præ anguſtia ſpiritus aut timeatur ſuffocatio, aut fere ad animi uſque deliquium Reus torqueatur. hæc Gomeſius, ſed Bellovíſ. *ubi ſupra, nu. eod.* de hoc tormento memoriam habuit ſimplici linteo aqua madefacto fieri ſolito, apud quem etiam alia tormentorum genera jam exoleta videre licet, quorum etiam nonnulla videnda apud Delr. *in Senecæ Troad. nu.*560. & apud Gallonium plura *lib. de cruciat. SS. Martyrum*; & alia ex aliis hic commemorare poſſem, ſed ne inanem operam ſumpſiſſe videar, de his plura non addam.

Cæterum Pœnarum genera quamplurima ſunt, eorumque plura recenſentur in tex. *l. ſi quis forte. §. final. & ll. ſeqq. ff. de Pœnis.* nobis tamen de non-
31 nullis tantum verba facienda, & meo modo pro
32 nunc ſic dividam. Pœnæ vel ſpirituales ſunt, vel temporales. Temporales voco à Iudice quocunque ſive is laicus ſit, ſive Eccleſiaſticus pro delictis publicis inflictas. ſpirituales voco à Dei miniſtris, nempe à Confeſſariis, vel alias ab Eccleſiaſticis Iudicibus impoſitas in peccatorum nonnullorum ſatisfactionem, quas proprie pœnitentias vocamus, de quibus tamen ſeorſim inter miſcellanea verba
33 faciam unica ad hoc quæſtione dicata. Pœnarum autem temporalium corporales aliæ, aliæ pecuniariæ. Corporales voco non eas ſolum, quæ ſunt corporis afflictivæ, ſed eas etiam, quæ vel libertatem adimunt, vel civitatem, vel etiam honorem. quarum aliæ capitales ſunt, aliæ non capitales. Capitalium aliæ civiles, aliæ ſimpliciter capitales. non ca-
34 pitalium aliæ ſunt corporis afflictivæ, aliæ non. Simpliciter capitales ſunt, quibus imponitur ultimum ſupplicium. civiles cum inferunt ſummam capitis diminutionem abſque ſanguine, ut eſt exilium perpetuum, bonorum, & libertatis amiſſio, carcer perpetuus, deportatio, in quibus Rei tanquam ſi amplius in humanis non eſſent habentur, ut elicitur *ex l. Rei. ff. de Pœnis. & l. licet. ff. de verbor. ſignif.* Non capitales corporis afflictivæ ſunt fuſtigatio, verberatio, membri abſciſſio, tortura ad pœnam data, & aliæ ad hunc modum. quæ corporis afflictivæ non ſunt exilium eſt ad tempus, carcer ad tempus pro pœna injunctus, & hujuſmodi; de quarum nonnullis, quæ ad noſtrum argumentum facere videntur, ſuo loco, & tempore diſſeremus.

SVMMARIVM.

1 *Tormenta eadem non ſemper uno eodemque modo infliguntur.*
2 *Tortura eſt remedium ſubſidiarium pro veritate in Iudiciis eruenda, quando alias haberi non poteſt.*
3 *Torturæ gradus quot.*
4 *Primus torturæ gradus.*
5 *Prægnans non poteſt terreri.*
6 *Pueri, & decrepiti an terreri poſſint.*
7 *Timor & terror Animi defectum excitant.*
8 *Puerpera an poſſit terreri.*
9 *Mulier menſtruata an terreri poſſit.*
10 *Mulier menſtruis fluentibus non eſt torquenda.*
11 *Secundus Torturæ gradus, & qui ab eo debeant eſſe immunes.*
12 *Tertius torturæ gradus.*
13 *Triſtitia ſenibus inimiciſſima.*
14 *Quartus torturæ gradus.*
15 *Quintus torturæ gradus.*
16 *Carcer eſt quædam torturæ ſpecies. contrarium nu. ſeq.*
18 *Carcer proprie eſt tormentum.*
19 *Carcer non facit quæſtionem.*
20 *Quæ Medico conſideranda cum judicium ferre debet, an quis in carcere abſque periculo detineri poſſit.*
21 *Quomodo pronuntiare debeat Medicus circa detentionem Reorum in carceribus.*
22 *In carcerato ob levem cauſſam levis infirmitas ſufficere debet ad illum ex carcere eximendum.*
23 *In carcerato ob gravem cauſſam levis infirmitas non ſufficit ad illum liberandum.*
24 *Gravis morbus in quibus cauſis excuſare carceratum poſſit.*
25 *Infirmitas graviſſima quando excuſet.*

De gradibus Torturæ, & de Carceribus.

QVÆSTIO II.

Licet vero de præſenti nonniſi quatuor ſuperius deſcriptis tormentis quæſtiones fiant, non tamen ſemper eadem tormenta eodem modo in- 1
fliguntur, ſed aliquando mitius, interdum atrocius, alias autem atrociſſime, quoniam etiam delicta, ipſique delinquentes non ſemper unius ejuſdemque conditionis ſunt: delicta enim aliquando ſunt leviora, interdum graviora, alias graviſſima, & atrociſſima, ita ut tormentorum, & pœnarum atrocitas illorum atrocitatem nunquam æquare poſſit. ſic & delinquentium malitia, delinquendi conſuetudine, ſtatu, ætate, fortitudine, ſexu, fragilitate, multiſque aliis conditionibus alii ab aliis ſuperantur. cum ergo Tortura reme- 2
dium ſit ſubſidiarium pro veritate in judiciis eruenda, quando alias haberi non poteſt; ut manifeſte elicitur ex textu *in l. Edictum. ff. de Quæſtionibus.* & ex aliis tam Legum, quam DD. auctoritatibus à Farinac. poſt alios adductis *in pract. crim. quæſt.* 40. *num.*3. hinc eſt, quod Iudices in quæſtionibus non ex abrupto ad tormenta deveniunt, ſed gradatim

datim procedunt, incipientes primo ab admonitionibus, dehinc descendendo ad minas, & ad terroris incussionem, successive ad deductionem ad locum tormentorum; post hoc ad corporis denudationem; tum postmodum ad alligationem, dehinc sensim ad aliqualem, sed levem torturam, post hanc ad graviorem, tandem ad gravissimam, itaque à DD. constituuntur varii torturæ gradus, & à pluribus plures, per quos sensim volunt esse, ut plurimum procedendum, nisi quid obster.

3 Alii vero maluerunt torturam in tres gradus distingui, in levem scilicet, gravem, & gravissimam, alii autem diviserunt in quinque gradus; quæ quidem divisio Medico magis cognita est necessaria, ut judicium ferre possit, an reus torturæ subjiciendus sit, nec ne, cum non satis sit aliquando negative, aut affirmative absolute respondere, sed necesse sit distinguere quo torturæ genere, ac quo torturæ gradu possit, aut non possit cruciari: nam multi gravissimam torturam sustinere possunt, qui tamen gravem sustinerent, alii neque ipsam gravem, sed levem, alii neque levem, sed levissimam, alii ne levissimam quidem, immo nec minas, & terrorem. examinemus ergo torturæ ipsos gradus juxta postremam divisionem, quæ magis ad rem nostram facere videtur, ut sciamus quænam prohibeant quæstionem in uno, aut altero torturæ gra-
4 du fieri. Primum ergo gradum cum nonnullis DD. faciamus cum Iudex minatur reo tormenta, ipsumque terrere studet ad veritatem ab illo eliciendam, & ab hoc primo torturæ gradu (licet abusive tortura dicatur) nemo excipitur, nisi mu-
5 lier utero gerens, ut unanimiter sentiunt DD. omnes, Carrer. *in pract. in princ. num.* 180. Farinac. *quæst.* 38. *num.* 84. quem adduxi *alias lib.* 1. *num.* 3. & hoc summa cum ratione, quia si gravidam deterreas, fœtum abjicere facile coges. cæteri autem à terrore, & minis non fiunt immunes, licet torqueri non possint, ut impuberes, senes, lactantes. Bos. *in pract. crim. tit. de Ind. & tort. n.* 121. Carrer. *ubi supra.*

6 Sed non videtur tam absolute de ea re quoad pueros, & decrepitos esse pronunciandam, nam terror incussus Puero, aut Decrepito periculo non vacat, facile enim Pueri perterriti, & maxime tenerioris ætatis in Epilepsiam, aliaque mala de repente incidunt, senes autem facili negotio in apoplexiam, aut in animi defectum, cum timor, & ter-
7 ror ex sui natura animi defectum excitare sint apti, Gal. *lib.* 1. *de art. cur. ad Glauc. cap.* 14. *& lib.* 2. *de Sympt. caus. cap.* 5. quod maxime efficere possunt in senibus ob caloris paupertem. cavendum ergo in his ætatibus, ut quanto magis teneræ, & quanto magis præcipitatæ fuerint, tanto cautius, tantoque minor terror incutiatur. monendum insuper, ut hic terror non sit repentinus, quia infirmæ ejusmodi ætates illum vix sustinere possunt, factumque interdum est etiam in robustioribus ætatibus, ut aliqui ex repentino terrore, aut timore interierint, ut narrat Gal. *ubi proxime.* Lenius ergo in primis Iudex procedat, dehinc sensim ad graviores minas prorumpat.

Sed cum dixerimus, prægnantem terreri non
8 posse, num & puerpera, hoc est, quæ de recenti peperit, terreri non debet? hoc à Iureconsultis intactum video; dicamus ergo nos distinguendo, aut enim puerpera est in primis diebus sui puerperii, & tunc nullo modo est terrore afficienda, qui terminus erit decem, aut ad summum quindecim dierum. ratio est, quia ex terrore, & timore maxima fit sanguinis commotio de directo contraria ei, quæ fit in puerperio: in puerperio enim sanguinis motus tendit ad exteriora per uteri venas, in timore sanguinis motus recurrit ad interiora, & maxime versus cor, & sic puerperia facili negotio retinentur, quæ retentio quam discriminis plena sit, noverunt Medici. sequentibus vero diebus, cum terror incussus tanto periculo hominem non exponat, erit, dummodo neque magnus sit, neque repentinus, magis tutus.

Sed postquam purgationibus puerperii tempore fluentibus mulier non potest terreri, poteritne 9
menstruis purgationibus fluentibus mulier terreri? videretur enim eadem ratio in utroque casu militare, quia etiam in menstruata fieri potest recursus sanguinis ad superiora, & inde plurima mala enasci mulieri exitialia; sed dicendum non esse parem rationem, nam multo promptius, & majori cum periculo ex retentione puerperii morbi adveniunt, quam ex retentione menstruæ purgationis, ut adnotavi alias ex Gal. *lib.* 1. *tit.* 4. *quæst.* 4. *nu.* 49. Illud tantum adnotaverim hic, mulierem menstruis fluen- 10
tibus non esse torquendam, quia ex dolore, & labore, aut subita, ac repentina retractio fieret ad superiora fluentis sanguinis, aut major venarum adapertio; præterquam quod facile tunc ea occasione posset mulier animo deficere, & alia symptomata non sine vitæ periculo incurrere.

Secundus torturæ gradus erit cum reus deductus 11
ad locum tormentorum spoliatur, manibusque, ut fit, vinctis, tormento quasi tunc torquendus applicatur, judice jam minitabundo instante, ut antequam tormenta experiatur, veritatem prodat. certum autem est, eos, qui primo gradu torqueri non possunt, neque etiam secundo esse torquendos, cum majora ex hoc, quam ex illo pericula imminent; majori ergo cautione his uti debemus; nam forte neque valetudinarii si multum debiles sint, & tenuis complexionis, neque notabili morbo affectos, & maxime non aspernabili febre, aut acuto aliquo morbo ad hunc usque terminum torquendi, vel potius deterrendi. excipio tamen chronicos quosdam morbos, ut Hydropem, Cacexiam, febres longas, sed leves, morbum Gallicum, Arthritim, & alios hujusmodi.

Et hæc multo magis procedere deberent in ter- 12
tio torturæ gradu, cum reus denudatus, vinctis manibus, tormento jam exponitur, licet actu non torqueatur, sed sic in tormento tantisper detinetur. & certe nulla hic occurrit dubitatio de prægnanti, & de recenter enixa, aliisq; supra commemoratis, sed pe pueris, & senibus cum alter in ætate processit, attingens decimumquartum annum, aut non longe ab eo distans, alter autem nondum ita præcipitatæ ætatis est, ut adhuc omnino viribus destitutus videatur, & ego quidem in puero jam provectiori nempe saltem duodecimum annum prætergresso nihil extimescerem. in sene autem etiam non præcipitatæ ætatis cautè agerem; neque enim dubium est quantopere animus tum exagitari possit, quantoque mærore senex affici, unde facile est illum aliquid mali non aspernabilis pati: nam tristitia senibus inimicissima, quia ut ex Galeno dicebat Ran-
chin. *de morb. sen. sect.* 1. *cap. ult.* debilis natura sub va- 13
lido affectu oppressa statim suffocatur; ut enim flammula morientis lucernæ à violentiori quavis aura facile extinguitur, sic & vita senilis à vehementiore

tiore animi commotione. prudenter ergo Bos. *tit. de Tort. num.* 122. non esse audacter cum pueris, & senibus ad hæc deveniendum monet: quia tamen robur virium non ex annorum numero in particularibus mensurari potest, & hominum conditio est diversa, idcirco hæc Iudicis arbitrio relinquenda.

14 Quartus torturæ gradus est, cum reus jam actu
15 torquetur, cui succedit quintus gradus, cum non solum torquetur, sed ad atrocitatem tormenti augendam multa adhibentur, ut detinendo ipsum in tormento ad longum tempus, projiciendo aquam frigidam in dorsum, alligando lignum intra pedes ne eos jungere possit, quassando funem in cordæ tormento, aut dando ictus, imponendo pondera in extremis pedibus, & faciendo alia nonnulla, de quibus in sequentibus videbimus. nunc de hoc quarto gradu torturæ dicamus, quod ad eum non possunt Iudices absque periculo devenire in febricitantibus quacunque febre, nisi esset levis quartana, & tunc in diebus interpolationis, in Hæmoptoicis, nempe in iis, qui sanguinem expuunt, in valetudinariis, in debilibus, & hujusmodi, quæ omnia clariora evadent, cum procedente sermone de tormentis in specie loquemur.

16 Quoniam autem Carcer dici potest torturæ species quædam, ut ex Baldo Paris. à Put. *de syndic. verb. Tortus. cap.* 1. *num.* 27. & Farinac. *quæst.* 27. *nu.* 1. antequam de tormentis proprie dictis in specie agamus, de carcere loquamur; licet sciam voluisse
17 nonnullos alios DD. Carcerem non esse speciem Torturæ per ea, quæ affert Clar. *quæst.* 64. *lib.* 5. §. *final. num.* 31.

18 Sed in rei veritate carcer dici potest tormentum corporis, & animi, unde idcirco dicitur infernus, & sepultura vivorum. Farinac. *ubi supra, num. eod.* imo Carcer durus quæstioni æquiparatur Bellouis. *in practic. Iudic. par.* 2. *rubr. de quæst. & qualit. torm. n.* 5. & jure, quia ex carceris duritie non minus elici potest per vim veritas à reis, quam ex duritie tormentorum.

19 Clarus tamen intellexit forte Carcerem non facere quæstionem, & consequenter non esse torturæ speciem, neque inter tormenta connumerari.

20 Quæri igitur potest aliquando à Medico, ut sæpe sæpius etiam in civilibus caussis usuvenit, an quis absque vitæ dispendio in carcere detineri possit. qui antequam de ea re judicium ferat, & caussam, ob quam quis detinetur in carcere, & morbum, quo affligitur considerare debet. Caussa ergo vel est civilis, vel criminalis; criminalis item vel est levis, vel gravis, vel gravissima. Levem voco cum quis detinetur in carcere pro aliquo levi delicto, quod vel pecuniaria, vel levissima aliqua pœna expiari soleat. gravem cum pro delicto reus gravi pœna corporis afflictiva, aut etiam capitali, sed non ultimi supplicii, aut privatione bonorum saltem magna ex parte est mulctandus. gravissimam cum delictum pro quo custoditur ultimum supplicium exposcit.

Eodem modo infirmitas, qua carceratus detinetur, vel est levis, nempe quæ neque de præsenti, neque in futurum etiam, in ipsis carceribus reo manente, quicquam timeri possit; ne ejus incolumitati notabiliter præjudicet, ut esset levis stomachi, aut infimi ventris dolor, scabies, tumor aliquis simplex, vulnusculum, & id genus alia. vel est gravis, nempe quæ conjuncta est cum aliquo vitæ periculo etiam dubio, vel quæ cum non sit talis potest fieri talis, ex mora in carcere, aut ex sua natura, ut Tertiana febris etiam intermittens, ac simplex, & multo magis duplex, aut quotidiana intermittens, Quartana quæcunque, & alii non dissimiles morbi, qui licet ab omni periculo ex intermittentia, & maxime longa, ut in Tertiana, & Quartana, videantur immunes, facile ex procathartica aliqua caussa, ut est ipse carcer, possunt ex tutis periculi pleni evadere. Vel tandem infirmitas est gravissima, id est cum manifesto vitæ periculo, quales sunt febres continuæ omnes, morbi acuti, & hujusmodi.

His sic examinatis & distinctis, ac considerata insuper carceris qualitate, atque duritie, Medicus in hac re ita interrogatus judicium ferre potest, subsequentibus universalibus conclusionibus ad determinandum de particularibus manuductus. levis 21
infirmitas nullum affert impedimentum, quo minus quis in carcere non nimis duro detineri possit; neque enim ob sui levitatem ullum à carcere fomentum recipere potest, sed à natura, antequam vires acquirat, facile superatur; idcirco levis morbus nomine morbi dignus non censetur. *l.* 1. §. *sed sciendum. ff. de Ædil. ed.* & ex nostris Gal. *lib. de constit. Art. cap.* 19. *in Isagogic.* quæ quanquam vera sunt, tamen secunda hæc conclusio formari potest. In levi caussa etiam levem infirmitatem, nisi sit levissima, debere dare caussam excarcerationi. etsi enim ra- 22
tionabiliter prognosticari possit, nihil ex tali infirmitate esse timendum, attenta caussæ levitate, & incertitudine, quam habemus in quibuslibet levissimis morbis apparatus corporis ægrotantis, levis morbus respectu levis caussæ gravis dici potest ad hunc effectum; quod tanto magis haberet locum, quanto infirmitas etiam levis magis protraheretur, nam tunc dubitationi locum non facerem, quia cum in carcere detenti multa incommoda patiantur, non solum quo ad ea, quæ in victu necessaria sunt, sed etiam quoad res ipsas non naturales, & maxime ad aerem, qui in carcere non potest esse nisi deterrimus, cum sit locus immundus, & horribilis, ut dicit Bald. *in tract. de carcer. c.* 1. *nu.* 2. & Farinac. post alios *ibid. num.* 2. & ex nostris Baptista Codronch. *in method. testis. cap.* 2. & idcirco mala mansio ab ipsis Iureconsultis appelletur. Farinac. *citata quæst.* 27. *nu.* 1. hinc est, quod etiam levis morbus si perseveret, ita urgere potest, ut facile carcerati vitam in discrimine ponat.

Sit tertia Conclusio, levis infirmitas in caussa 23
gravi, & multo minus in gravissima non debet excusare hominem à carceris custodia; secundum Iustitiam enim videtur, ut graviter delinquentes etiam cum aliquali vitæ incommodo, & dispendio (licet in levi infirmitate adesse non præsumatur) in carcere custodiantur, ut delictorum suorum condignas pœnas reportent.

Quoad infirmitatem porro gravem eo modo, 24
quo dixi, sit quarta conclusio, quod jure excusare debeat in omni caussa civili, & in criminali gravi, & multo promptius in levi; & hoc non absque ratione, & auctoritate dico; quia non æquum est carceratos etiam pro delicto gravi ob carcerum incommoditatem in ipsis carceribus periclitari, ut ex Follerio dicit Farinac. *quæst.* 33. *nu.* 78. quod si hoc verum est, cum ex infirmitate gravi eo modo, quo gravem hic accipio, immineat justus, & rationabilis timor, ne ex mora in carcere infirmitas illa hominem è medio tollat, jure poterit excusare. ra-

tionabilis autem timor non modo apparet ex parte, & ex natura morbi, qui aptus est interdum in mortem terminare, sed ex aliis plerisque conditionibus, ut ex malo carceris aere, ex ineptitudine ministrantium, & medicamentorum non opportuna exhibitione, ex gravibus infirmi pathematis, quæ omnia cum plerisque aliis facile ad Ægri interitum etiam in infirmitate alias non lethali, sed tamen gravi, conspirare consueverunt.

25 Multo magis ergo carcere excusabit infirmitas gravissima etiam in delicto gravi; quia quæ in infirmitate gravi evenire dixi, multo magis locum habent in gravissima, & multo promptius ad Ægri mortem cooperantur, quam in gravi; atque ea de caussa acceptissimum apud Medicos est, gravissimos morbos, quales acuti omnes sunt, in carceribus non nisi summa cum difficultate, & cum evidenti ægrorum discrimine, curari posse, ut demonstrat Baptista Codronch. *in method. testif. cap. 2. per totum.*

Vtrum autem gravissimorum delictorum Rei ob gravissimas hujusmodi infirmitates à carceribus extrahi debeant, ego quod ad me non pertineat, non determino. videtur Farinac. in negativam sententiam abire *loco cit.* ibi, Nisi gravissimi criminis qualitas, vel indiciorum multitudo repugnaret. mihi satis superque est admonuisse, in carceribus detentos morbo periculoso, aut acuto laborantes facile, & prompte interire, difficillime, & ægerrime ad salutem perduci, cum ob inopportunam remediorum administrationem, tum ob vehementes animi passiones, & maxime timorem, & mærorem, quæ si quid aliud infelicem morborum exitum promittunt.

SVMMARIVM.

1 *Inter tormenta frequentius est tormentum funis.*
2 *Chorda subtilis majorem infert dolorem, quam grossa.*
3 *Iudex debet uti cautione circa tempus intermedium inter ligaturam rei, & elevationem in tormentum.*
4 *Suspensio majorem cruciatum affert, quam ictus; contrarium ex Fortunato.*
5 *Quassationes minus periculosæ, magis dolorosæ, ictus contra magis periculosi, minus dolorosi.*
6 *In nullo delicto dantur ultra tres ictus.*
7 *Tormentum funis per unum brachium inflictum aut magis molestum, aut magis periculosum, aut magis dolorosum.*
8 *Ictus in tormento funis per unum brachium inflicti magis periculosi, quam in inflicto per utrumque brachium.*
9 *Quibus ingeniis judices funis tormento atrocitatem augere soleant.*
10 *Cur post refrigerationem à priori tortura major fiat cruciatus in secunda.*
11 *Parum à terra elevatus in tormento majorem dolorem experitur, quam multum elevatus.*
12 *Cur ex abrasione pilorum rei facilius confiteantur.*
13 *Chorda non possunt rei torqueri ultra horæ spatium.*
14 *Tortura repeti non potest.*
15 *Reus non potest torqueri continuatis diebus.*
16 *Spatium inter unam torturam, & aliam quantum esse debeat. dic ut num. seq.*
18 *In chordæ tormento quænam partes præ cæteris patiantur.*
19 *In Chordæ tormento humeros laxari falsum.*
20 *Chordæ tormentum pectori inimicissimum.*

De tormentis in specie, & primo de tormento funis.

QVÆSTIO III.

INter tormenta, quæ in usu nunc sunt, frequentius, 1
& usitatius est tormentum funis, ut jam superius dixi, quia cum magnum inferat dolorem, ac cruciatum, hominis saluti nequaquam officit, & idcirco Iudices ubique terrarum eo utuntur in quæstionibus. in eo tamen infligendo multa offeruntur consideranda, quæ ad ejus tormenti majorem, aut minorem tolerantiam facere videntur, unde magis, aut minus ab eo in particularibus personis abstinendum Iudicibus est, qui animum ad hoc advertere debent, ut majorem, aut minorem dolorem ex tormento reus percipiat, quo major, aut minor ejus apparet tolerantia: nam, exempli gratia, chor- 2
da subtilis majorem multo infert cruciatum, quam grossa. Carrer. *in pract. crimin. in princ. num.* 167. Giavar. *in addit. ad Clar. q.* 64. *lib.* 5. *litt. a.* Farinac. *quæst.* 37. *nu.* 62. in debilibus ergo, in pueris, in senibus, in valetudinariis grossa Iudex utetur, in robustis, in juvenibus, aut viris, in sanis subtili, & sic de cæteris, & idcirco prior illa ligatura, quæ tenuiori vinculo coriaceo fit, quod dixi vocari, *la stringa*, videndum an in prioribus moderari debeat, ne tam atrociter torquendos cruciet, nam eam tanti facit Farin. *ubi supra, num.* 38. & *quæst.* 41. *nu.* 19. ut eam ipsissimo tormento æquiparet, quin & in priori loco *num. superiori* dicebat; hanc ligaturam tam atrocem esse, ut carnem dilaniet usque ad ossa, itaque cum ipsa atrocitate tormenti Iudex hanc quoque computare debet, eamque in certis personis magnifacere.

Eadem cautione utendum circa intermedium 3
tempus, quod intercedit inter ligaturam, & elevationem, quippe cum si diuturnum sit, erit maximæ considerationis, ut idem Farinac. animadvertit *d. quæst.* 38. *nu.* 38. Medicus autem considerabit in hoc partium tam arcte vinctarum intumescentiam; & quid succedere possit præcipue in aliquibus personis debilibus, cum ex Avicenna habeamus 4. *primi cap.* 20. nonnullos ex forti ligatura aliquando periclitatos in phlebotomia facienda; quid autem in hac tam arcta ligatura, & tam diuturna evenire potest, & maxime si post diuturnam hanc ligationem funi appendantur, ibique per notabile spatium detineantur? videat ergo, ne eos, quos à tormento eximi debere judicat, sed ligari permittit, pari tormento exagitari faciat, ac si fune torquerentur, si per longum spatium ligati permanere permittantur, aut in aliquod periculum eos conjiciat.

Præterea cum in hoc tormento, ut dixi, rei aut simpliciter suspendantur, aut etiam concutiantur, vel quassentur, fune, cui appenduntur agitato, aut denique ictu à summo Throchleæ præcipites deorsum labi permittantur, suspensi tamen à terra remanentes, voluerunt Iureconsulti, ut post multos Farinac. *loc. cit.* suspensionem majorem cruciatum 4
afferre, quam ictus; cum tamen ex Medicis Fortunat. Fidel. *lib.* 2. *Relat. cap.* 3. contrarium firmare videatur dicens, in simplici suspensione molestiæ quidem plus, minus doloris inesse, in concussione minus molestiæ, plus autem doloris. ego quomodo horum DD. auctoritatem conciliare possim non

non habeo: mihi certè Medici opinio sit verisimilior, quia major sit violentia in ictibus, quam in simplici suspensione, major igitur unitatis solutio, & ex consequenti major cruciatus, quia ex majori, & violentiori unitatis solutione majorem fieri non est dubium. Farinac. ut mihi videtur, molestiam à dolore non sejunxit, sed unum idemque esse voluit, & sic ejus sententia vera esse potest, quia summa molestia, quæ percipitur in suspensione dolori affociata superat absque dubio molestiam, & dolorem in ictibus perceptum. controverti illud non
5 potest, quod idem Farinac. *d. q.* 38. *n.* 54. dicebat, squassationes nimirum minus esse periculosas, magis tamen dolorosas; quam ictus, utrisque autem minus periculosa est simplex suspensio, unde squassationes, seu concussiones, & ictus vitandi in certis casibus, de quibus postmodum agemus. & ea de caussa, ob imminens nempe periculum ex iteratis ictibus, non possunt multoties repeti, sed in quo-
6 cunque delicto, & in quacunque quæstione etiam in atrocissimis non dantur ultra tres ictus, ut post vetustiores Farinac. *ibid. nu. eodem.* Ambrosin. *de mod. for. processf. in fin. lib.* 4. *cap.* 4. *nu.* 6. considerabile tamen maxime in ictibus est, utrum ab altiori, vel humiliori loco inferantur, cum quanto ex altiori loco inferuntur, tanto majorem vim reus patiatur, tantoque majori vitæ periculo exponatur; cui rei ex mea sententia terminus esset præscribendus, neque temere ex qualibet altitudine ictus inferendi.

Quoniam autem evenit aliquando, quod reus altero brachio est impeditus, & idcirco per unum tantum brachium torquetur, ut in usu esse testantur Brun. *de Ind. & tort. par.* 2. *cap.* 2. *nu.* 6. Farinac. *d. quæst.* 38. *n.* 63. Guazzin. *ad def. reor. def.* 30. *c.* 20. *n.*
7. & alii, videndum esset an hic torquendi modus
7 sit magis, vel minus periculosus, & an majorem, vel minorem molestiam, & cruciatum inferat, nam si magis sit periculosus, magis item molestus, & dolorosus, certe cautius à Iudice in eo infligendo procedendum esset, neque posset forte per tantundem temporis in tormento reos detinere, ut quando per utrumque brachium torquentur.

Sed contrarium mediusfidius verius videtur, nempe tormentum funis per unum brachium inflictum & minus molestum, & minus dolorosum, & minori periculo subjectum esse. nam præterquam quod (hoc enim ad multo majorem cruciatum facit) brachia sic non contorquentur, certum est partes numero pauciores male habere, & minorem multo spiritus angustiam fieri. Illud maxime in hoc
8 casu considerabile est, Ictus majus afferre periculum, quam cum per utrumque brachium rei torquentur: quia cum corporis pondus ab unico brachio sustentetur, si per se ex alto labi permittatur, suspensumque remaneat, totam vim unicum brachium sustinet, & sic impossibile est quin ligamenta, Nervi, musculi, & musculorum capita in ea parte lacerentur, ac discindantur, unde in posterum homo brachii illius usum vel in totum, vel in partem amittat; præterquam quod alia pericula ex ea re imminere possunt, ut rupturæ venarum, & dilatatio arteriarum in ea potissimum parte, quæ alligatum brachium respicit; cavendum ergo duxerim ab ictibus, & præcipue violentis in hoc casu, & potius quassationibus utendum, quæ cum ab omni periculo immunes sint, sufficientes existimandæ ad reum, quantum necessitas requirit, cruciandum.

Cæterum in hoc tormento infligendo Iudices, ut 9
alias dixi, multis utuntur ingeniis ad molestiam, & cruciatum augendum; tale illud est, cum baculum inter utrumque pedem rei in fune pendentis immittunt, ne eos simul jungere possit, quod quanta cum molestia fiat testatur post alios sæpe adductus Farin. *loco cit. n.* 65. non dissimile est cum compedes, vel pondus aliquod reorum pedibus appendunt, dum in fune suspensi manent; nam & ex hoc major dolor, neque impar molestia concitatur, & idcirco his non utuntur nisi in delictis atrocissimis, eorum atrocitate tormentorum atrocitatem exposcente. sed non satis ad hoc est delicti atrocitas, nisi simul robustus rei vigor ad eam tormentorum atrocitatem sufferendam sufficiens existat; quia quantumvis atrocia delicta sint, nunquam tormentis rei possunt enecari, cum illis uti liceat pro quæstione, non pro pœna, ut alias dixi; sunt ergo hæc in debilibus, & insufficientibus evitanda.

Superat autem ejus tormenti hac ratione inflicti
sævitiem id, quod nonnullos Iudices facere dicunt, Carrer. *in pract. crimin. in princ. n.* 189. ex Parid. à Put. *de Synd. cap.* 4. *n.* 6. & post hos Farin. *ubi alias, nn.* 66. imperare nempe reos jam tantisper tortos à tormento deponi, ac permittere eos à prægresso labore superexcalfactos refrigerari, refrigeratos denuo tormento subjicere duplicato in tormento 10
ex prægressa refrigeratione, mirum in modum dolore. at cur hoc? In priori tortura corpus insignîter excalfit, pori adaperiuntur, nervi, nervosæque omnes partes, & quæcunque nervorum naturam æmulantur, relaxantur; superveniente mox frigore, & per jam patentes poros facile ad eas partes sese insinuante, illæ obrigescunt, post ex novo tormento majori multo cum cruciatu eas distendi, ac divelli necesse est; unde non fit hoc absque periculo disruptionis, evulsionis, & lacerationis vasorum, & patientium particularum; quamobrem non immerito & hoc ab usu recessit, quemadmodum & projectio frigidæ in rei dorsum, quæ ob eandem ipsam rationem parem superiori infert cruciatum.

Considerabile & illud in hoc tormento est, quantopere nempe reus à terra elevetur, nam parum 11
à terra elevatus majorem experitur dolorem, quam qui magis elevatur, ob rationem à DD. adductam, de qua re non siluit etiam Fortunat. noster *loc. cit.* eandem afferens rationem, quæ talis est: nam dum multa vi terræ inniti suspensi rei contendunt, atque in hoc uno totis nervis incumbunt, partes magis distenduntur, ac seipsos plurimum exagitant, atque dilacerant. etenim quo propius id laboris solamen cernitur, quod inhibetur, eo magis potiundi sollicitat desiderium. ita Fortunatus, & ex Iureconsultis Carrer. *in pract. crim. in princ. nu.* 178.

Sed antequam ulterius progrediamur quæri po- 12
test hic cur abrasio pilorum id operari videatur, ut rei facilius à tormentis victi, veritatem confiteantur? ita enim sese rem habere dicit ex Parid. à Put. Carrer. *ubi proxime*, & ex aliis Flam. Chartar. *in practic. interrog. reor. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 222. *vers. Quinto capillos capitis.* & Ambrosin. *de mod. form. processf. in fin. lib.* 4. *cap.* 7. *nu.* 6. Mihi quidem, ut veritatem ingenue fatear, nulla de ea re physica ratio, quæ satisfaceret, in mentem venire poterat. In sacris quippe robur in capillis adnotatur, ut in Sampsone, *Iudic. cap.* 16. cui abrasis capillis omnis vigor, & fortitudo illico recedebat, & renascentibus fortitudo redibat, ut ibi *vers.* 19. Apud Poetas etiam, ut apud